

De heks van Hoensbroeck

Ruud Offermans
Sittard (2021)

Het grootste kasteel tussen Maas & Rijn. Dit is een bijzonder kasteel, want wat u ziet is overwegend authentiek. Het is nooit belegerd of in vlammen opgegaan. U hoort voetstappen op dezelfde houten vloeren, ruikt de vochtige lucht in de kerker en kijkt door de hoge ramen naar buiten.

De kerker

Een opmerkelijke ruimte in het kasteel, is de kerker. Deze is te vinden geheel beneden in de middeleeuwse toren, die gebouwd werd in de veertiende eeuw. Deze gevangenis is alleen te bereiken via een zeer nauwe wenteltrap. Schurend langs het baksteen bereik je de dikke eikenhouten deur die van buiten gesloten werd door een massieve dwarsbalk. De ruimte achter deze deur is beangstigend. Een ronde ruimte van niet meer dan vier meter doorsnee en zo'n tweeënhalve meter hoog. De vloer is van leem en het enige licht dat deze ruimte binnendringt, is zeer flauw en valt binnen door een smalle koker in de drie meter dikke muur. De ruimte bevindt zich vlak boven de waterspiegel van de slotgracht, waardoor het in de kerker dan ook zeer koud en vochtig is.

Wie hier gevangen zat, kon worden vastgeketend aan een zware balk. Een ijzeren harnas om je bovenlijf en een korte ketting beperkten de beweegruimte. Voor de gevangene was de balk zijn stoel, bed en toilet. Hij zat

dus constant in zijn eigen uitwerpselen, zonder dat hij zich kon wassen. Van 'luchten' en uitmesten was natuurlijk geen sprake. Pas als de gevangene was veroordeeld of de geest had gelaten, werd hij in zijn eigen mest weggevoerd. Het schaarse voedsel dat de gevangene kreeg, zat in een houten trog. Dit was niet meer dan een uitgeholde balk.

In deze troosteloze situatie, was de enige afleiding die men had de smalle luchtkoker die vanuit de kerker naar de buitenwereld liep. Het was de enige lichtbron. De enige hoop ooit weer vrij te zijn. Het enige besef van dag en nacht. De ketting die de gevangene met de balk verbond, maakte het net mogelijk één stap naar links en één stap naar rechts te maken. Wanneer de gevangene zich rekte kon hij net de koker bereiken en zo recht omhoog kijken. Tussen de tralies door kon hij dan een klein stukje lucht zien met voorbij glijdende wolken. Deze beweging makend, zocht de opgeslotene met zijn hand steun op de sluitsteen voor de luchtkoker.

Dagenlang achter elkaar zocht de gevangene het licht, zocht hij contact met de verloren gegane vrijheid. Elke dag steunend met gespreide vingers, reikend naar het licht, een wiegende beweging makend met de hand. De hand ging, dag in dag uit, op en neer over de sluitsteen. Tot op de dag van vandaag zijn de sporen te zien. De uitgesleten vingers in de steen van de levend ter dood

veroordeelde. Uitgesleten door oneindig strelen, tastend naar de vrijheid. Uit pure wanhoop.

Femke woonde in de wijk het Wilhelminapark in Utrecht. Haar vriend Marnix ging in datzelfde park ook rondjes hardlopen. Ze woonde in de Graaf Adolfstraat in een huis uit het begin van de vorige eeuw. Soms ging hij wel eens naar het nabij liggende rosarium. Centraal in het Wilhelminapark ligt een grote vijver met een paar eilandjes en een fontein. Aan de oever zijn afwisselend grasvelden, bloemenperken en bosschages. In het noorden en zuiden van het park zijn 'speelweiden'. Vooral de grote weide in het zuiden wordt niet alleen gebruikt door individuele recreanten die er bijvoorbeeld picknicken, voetballen of frisbeeën, maar ook voor evenementen.

Het park wordt doorsneden door een fietspad, dat druk gebruikt wordt door studenten die tussen De Uithof en de binnenstad fietsen. Het standbeeld van koningin Wilhelmina staat langs dit pad en is een van de meerdere kunstwerken in het park. Tevens bevindt zich langs het pad een rijksmonument in de vorm van een theehuis met een rieten dak dat in 1925 is gebouwd naar ontwerp van G. van der Gaast ter vervanging van een paviljoen. Een ander rijksmonument in het park is een in Amsterdamse School vormgegeven bakstenen

herdenkingsbank die geplaatst is ter gelegenheid van het jubileum van de Utrechtse burgemeester Fockema Andreae. Verder bevindt zich een bunker in het park die gewaardeerd is als gemeentelijk monument en die sinds 2014 in gebruik is als expositieruimte onder de naam EXbunker.

Het Wilhelminapark maakt deel uit van het beschermde stadsgezicht Utrecht-Oost. Langs het Wilhelminapark liggen twee straten met aaneengesloten herenhuizen die uitkijken op het park. De straat aan de westzijde heet eveneens Wilhelminapark terwijl de straat aan de andere kant de Koningslaan heet, niet te verwarren met de Koningsweg elders in Utrecht.

De buurt rondom het park wordt ook Wilhelminapark of de Wilhelminaparkbuurt genoemd. Dit geldt vooral voor het gebied aan de noordwestzijde, Wilhelminapark en omgeving in de gemeentelijke wijkenindeling. Het park beslaat ruwweg een derde van dat gebied. Het gebied aan de zuidoostzijde heet veelal de Schildersbuurt naar de straatnamen daar, terwijl het gebied ten westen van de straat Wilhelminapark de oorspronkelijke naam Oudwijk behouden heeft.

Aan de noordpunt van het wandelpark ligt een open gebied zonder huizen maar met een gemengde functie:

er lopen enkele verkeerswegen maar liggen ook verschillende grasvelden met bomen. Het maakt integraal deel uit van het parkontwerp, al is het sindsdien wel gewijzigd. Er staan woonhuizen aan de Prinses Marijkelaan en de straat Oudwijk; verder komen minstens acht straten uit op het gebied, waaronder de Emmalaan die een verbinding vormt met het Hogelandse Park verder naar het noorden.

Op het grasveld bij de Prinses Marijkelaan ligt een zwerfkei als gedenksteen voor tien verzetsleden die hier omkwamen op 7 mei 1945, de dag van de Bevrijding van Utrecht. Ze waren op weg om Anton Mussert te arresteren maar kwamen in botsing met Duitse militairen.

In dit open gebied is ook het rosarium. Daar vlakbij stond ooit midden op een rond grasveld een imposante beuk (*Fagus sylvatica 'Atropunicea'*). Deze moet omstreeks 1850 geplant zijn op het toenmalige landgoed Het Hoogeland. De boom vormde het eindpunt van de zichtlijn via de Emmalaan vanaf het Hogelandse Park. De 25 meter hoge boom stond dankzij het opvallend rood gekleurde, ongeveer even brede bladerdek bekend als 'de rode beuk'. In 2014 werd echter een infectie met de schimmel *Phytophthora plurivora* ontdekt. Behandeling wist de boom niet te redden en in 2019

werd de beuk doodverklaard en gekapt. Na verontreiniging van de verschimmelde grond is begin februari 2020 een jonge beuk op de zelfde locatie terug geplant.

In de tweede helft van de 19^e eeuw groeide het aantal inwoners van Utrecht sterk en het gebied ten oosten van de Maliebaan kwam in beeld voor nieuwbouw. Dit gebied dat vanouds Oudwijk of het Oudwijkerveld heette, was voornamelijk agrarisch, met verspreide tuinderijen (in Utrecht hoveniers genoemd).

In 1887 kocht de gemeente Utrecht van de familie Ram het landgoed Het Hoogeland aan de noordzijde van dit gebied, bij de Biltstraat. Kort daarop kocht de gemeente ook het Oudwijkerveld. De eigenaar, baron van Boetzelaer van Oosterhout, vroeg veel minder geld dan zijn noordelijke buurman, maar stelde wel een aanvullende voorwaarde: er moesten niet alleen woonhuizen komen, maar ook een openbaar wandelpark.

Een prijsvraag voor een ontwerp van het park leverde zestien inzendingen op. De gemeente vroeg twee deelnemers om hun ontwerpen samen te voegen tot een integraal plan: de tuinarchitecten Hendrik Copijn en Jan Anthony Loran, een technisch tekenaar bij de gemeente Utrecht. Nadat Het Hoogeland was omgevormd tot park, werd aan de zuidkant het Oudwijkerveldpark

aangelegd in de Engelse landschapstijl. Het werd in 1898 officieel geopend en toen omgedoopt tot Wilhelminapark ter ere van Wilhelmina die in datzelfde jaar was ingehuldigd als koningin.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog kreeg het park tijdelijk de naam Nassaupark.

Je kon in het Wilhelminapark rondjes lopen. Femke had ook één van de banken bezet. Hijgend en puffend zeeg hij naast haar neer.

‘Heb je je rondje weer gemaakt?’, vroeg Femke, zijn vriendin. Ze hadden een Latrelatie; zij woonde in de Graaf Adolfstraat en hij woonde aan de Pelmolenweg.

‘Ik heb het er weer opzitten’, zei Marnix.

‘Genoeg geweest vandaag. Kom we gaan naar huis.’

‘Maar ik wil niet naar huis’, zei Femke.

‘Ik wil hier blijven en een boek lezen.’

‘Wat ben je aan het lezen?’, vroeg Marnix.

‘Het gaat over de Bokkenrijders, de roverbende.’

‘En wat doen die Bokkenrijders?’, vroeg Marnix onnozel.

‘Die doet niks meer’, zei Femke.

‘Die pleegden alleen roofovervallen en kerkdiefstallen, althans volgens de literatuur.’

‘Dan ga ik maar alleen naar huis’, zei Marnix. Hij hees zich op uit de stoel en liep naar de Graaf Adolfstraat.

Voor hem lagen de appartementen.